

УДК 81'25

РОСІЯНІЗМИ В КІНОПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ АНІМАЦІЙНИХ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ

Полякова О.В., к. філол. н.,
доцент кафедри англійської філології і перекладу
Національний авіаційний університет

У статті проаналізовано доцільність використання росіянізмів у кіноперекладі англomовних анімаційних фільмів українською як лінгвального засобу відтворення мовного портрета анімаційного персонажу в перекладі.

Ключові слова: кінопереклад, росіянізм, мовний портрет, цільова аудиторія, лінгвальні/екстралінгвальні способи перекладу.

В статье проанализирована целесообразность использования россиянизмов в кинопереводе англоязычных анимационных фильмов на украинский язык как лингвального средства воспроизведения языкового портрета анимационного персонажа при переводе.

Ключевые слова: киноперевод, россиянизм, языковой портрет, целевая аудитория, лингвальные и экстралингвальные способы перевода.

Polyakova O.V. RUSSICISMS IN THE TRANSLATION OF ENGLISH ANIMATED FILMS INTO UKRAINIAN

The article sets out to provide the linguistic analysis of the feasibility of the usage of russicisms in the translation of animated films from English into Ukrainian as means of reproduction of the linguistic portrait of animated character in translation.

Key words: film translation, russicism, linguistic portrait, target audience, lingual/extralingual methods of translation.

Постановка проблеми. Анімаційний фільм є невід'ємним атрибутом дитинства більшості дітей у сучасному світі. Анімаційний фільм виконує низку важливих функцій для всебічного розвитку дитини, зокрема розважальну, виховну й освітню функції. Нині українська мультиіндустрія через низку причин значно поступається американській за кількістю створених анімаційних фільмів і за якістю анімації, що спричиняє велику популярність американських анімаційних фільмів в українському кінопрокаті, а це ставить перед українськими науковцями та перекладачами нагальну проблему адекватного кіноперекладу американських анімаційних фільмів українською.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика кіноперекладу є надзвичайно актуальною в усьому світі. Варто відзначити наукові здобутки у сфері різних видів кіноперекладу Р. Агост, В. Горшкової, С. Козлофф, Дж-М. Луйкен, Т. Лук'янової, Р. Матасова, Т. Малковича, С. Назмутдінової, Р. Пекуїн, З. Петтіт, Ю. Плетенецької, М. Снеткової, Ф. Чаума. Серед українських учених, які займаються питанням кіноперекладу анімаційних фільмів, відзначаємо роботи А. Кулікової й А. Мельник. Проте специфіка кіноперекладу анімаційних фільмів потребує подальшого наукового опрацювання, зокрема, питання доцільності використання росія-

нізмів як лінгвального засобу відтворення мовного портрета анімаційного персонажа в англо-українському кіноперекладі є недослідженим в українському перекладознавстві.

Постановка завдання. Мета статті полягає в аналізі впливу використання росіянізмів на адекватність кіноперекладу американських анімаційних фільмів українською. Досягнення мети статті передбачає проведення зіставного перекладацького аналізу реплік трьох анімаційних фільмів: "Flushed Away", 2006 р. / «Змивайся» (перекладач О. Негребецький); "Madagascar 3: Europe's Most Wanted", 2012 р. / «Мадагаскар 3: Їх шукають по всій Європі» (перекладач О. Негребецький); "Rise of the Guardians", 2013 р. / «Вартові легенд» (перекладач Ф. Сидорук) у кіноперекладі студій LeDoyenStudio та Pteroduction.

Виклад основного матеріалу дослідження. А. Хусид зазначає, що анімаційні фільми характеризуються інтертекстуальністю, актуальністю та гумористичним ефектом, що, з одного боку, зумовлює тісний зв'язок змісту анімаційного фільму з контекстом американської культури, а з іншого – дає широке поле для можливих інтерпретацій представникам інших культур [6, с. 8].

Цільовою аудиторією анімаційного фільму як художнього типу тексту є дитяча аудиторія, тому адекватний переклад такого фільму має задовольняти насамперед прагматичне

завдання перекладу, тобто він має бути прагматично адаптованим для цільової аудиторії, оскільки настановлення на читача є одним із найважливіших загальнотекстових критеріїв, а створюючи будь-який текст, його автор свідомо чи підсвідомо орієнтується на конкретну групу читачів.

А. Кулікова й Т. Тичинська наголошують, що особливого значення набуває якісний професійний переклад анімаційного фільму, адже такий фільм має неабиякий вплив на психоемоційний стан маленьких глядачів, формує їхні особистісні якості й смаки, сприяє розвитку світогляду й культури [4, с. 50].

О. Крисало вважає, що переклад літератури для дітей має свою специфіку, зумовлену передусім специфікою власне дитячої літератури: вона має враховувати вікові особливості читача. Саме тому «перекладач літератури для дітей повинен не тільки досконало володіти мовою оригіналу та перекладу, але й бути здатним дивитися на текст очима дитини. Також він має бути гарним психологом і знавцем дитячої душі. Потрібно вміти знайти, а можливо, й вигадати засоби передачі ідей і образів» [3, с. 57]. Як бачимо, переклад дитячої літератури, а отже, і переклад анімаційного фільму є відповідальним завданням, оскільки анімаційний фільм, як і дитяча література, є освітнім, соціологічним та ідеологічним інструментом виховання дитини.

Проаналізувавши кінопереклад трьох американських анімаційних фільмів українською («Мадагаскар 3: Їх шукають по всій Європі», «Змивайся», «Вартові легенд»), ми дійшли висновку, що в українському кіноперекладі частотність використання росіянізмів із метою відтворення мовного портрета анімаційного персонажа є досить високою.

Нам імпонує думка О. Комовської, яка вважає, що «мовний портрет персонажа – це сукупність мовних засобів, які характеризують не лише мовлення (мовленнєву партію) окремого персонажа, але й представляють його оточення, «проявляють» його соціальний статус, відтворюють колорит епохи, до якої належить герой; це сукупність мовних форм і зворотів, стилістичних прийомів, образотворчо-виражальних засобів, які відбивають ідіолект самого письменника» [2, с. 58].

Мовний портрет персонажа анімаційного фільму в кіноперекладі може бути відтворений за допомогою лінгвальних та екстралінгвальних способів. До лінгвальних способів відтворення мовного портрета анімаційного персонажа відносимо росіянізми.

На нашу думку, використання росіянізмів у кіноперекладі анімаційних фільмів є спірним, адже, з одного боку, використання росіянізмів сприяє створенню гумористичного ефекту, що є важливим чинником для реалізації розважальної функції анімаційного фільму. Проте з іншого боку, ураховуючи прецедентність анімаційного фільму, росіянізми ставлять під сумнів освітню функцію анімаційного фільму. Щоб підтвердити чи спростувати це твердження, розглянемо англо-український ліпсінк-переклад реплік анімаційних фільмів із використанням росіянізмів.

До прикладів лінгвального способу відтворення мовного портрета анімаційного персонажа відносимо ліпсінк-переклад реплік головного вартового легенд з анімаційного фільму «Вартові легенд» [10; 11]. Головний вартовий легенд – це старий, кремезний чоловік, візуально схожий на діда Мороза, він мудрий, є еталоном для багатьох, до нього всі прислухаються, він приймає важливі рішення. В оригінальному відеоряді він розмовляє англійською з незначними говірковими особливостями, що характеризуються відсутністю аспірації. Така вимова певною мірою нагадує вимову українця, коли він розмовляє англійською, тобто є українським акцентом англійської мови.

Щоб відтворити в кіноперекладі мовний портрет головного вартового легенд, зокрема його діалект, перекладач використав прийом компенсації, широко вживаючи росіянізми, що, на нашу думку, є неприпустимим, адже росіянізми спотворили мовний портрет анімаційного персонажа, оскільки створили образ неосвіченості головного вартового, що не збігається з оригінальним відео- й аудіорядом.

Так, у репліці “*The children are in danger*” [10] / «*Детишки у небезпеці*» [11] вхідне слово *children* компенсоване за допомогою росіянізму *детишки*, що вважаємо неадекватним, адже є багато українських словникових відповідників, як загальноновживаних, наприклад, *дити*, так і стилістично забарвлених, наприклад, *дитвора, дитлашня, малеча*.

В іншій репліці “*Cive me a break*” [10] / «*Я тя умоляю*» [11] перекладач застосував прийом компенсації, використавши застарілу форму займенника *ти* в родовому відмінку (*тя*) і росіянізм *умолять* замість українського слова *благати* й українського відповідника без росіянізму (на кшталт *перестань*).

У ліпсінк-перекладі репліки “*Jack, look out*” [10] / «*Джек, акуратней*» [11] перекладач не виправдано використав прийом

компенсації, уживши в ліпсінк-перекладі росіянізм *акуратней*, що в українській мові звучить як *акуратніше*.

У репліці “*Very nice*” [10] / «*От маладец*» [11] в ліпсінк-перекладі також використано прийом компенсації, оскільки перекладач використав росіянізм *маладец* замість українського еквівалента *молодець*.

Наступна репліка “*He’s gone*” [10] / «*Он ушел*» [11], на нашу думку, також неадекватно перекладена за допомогою росіянізмів, оскільки використання росіянізмів не сприяло досягненню повного фонетичного синхронізму в кіноперекладі, а також порушило норми української мови. Можливими варіантами кіноперекладу англійської репліки є як дослівний переклад «*Він пішов*», так і стилістично забарвлені варіанти («*Він почухрав/почвалав*»).

Кінопереклад іншої репліки головного вартового легенд (“*Be careful, Jack*” [10] / «*Будь осторожен, Джек*» [11]) також є яскравим прикладом використання росіянізму *осторожен* замість українського відповідника *обережний*.

Таким чином, велика кількість росіянізмів у кіноперекладі реплік головного вартового легенд призвела до спотворення його мовного портрета, адже росіянізми створили образ його неосвіченості, у той час як насправді він є дуже мудрим. Також використання росіянізмів спричинило порушення освітньої функції анімаційного фільму в цілому, адже діти через вікові особливості сприймають усе буквально, і використання росіянізмів у кіноперекладі формує в дітей хибну думку про те, що в розмовному мовленні прийнято вживати росіянізми, що це є загальноживані слова української мови, які прийнято використовувати в повсякденному спілкуванні.

До прикладів лінгвального способу відтворення мовного портрета персонажа відносимо також ліпсінк-переклад реплік циркового тигра з «*Мадагаскару 3: Їх шукають по всій Європі*» [8; 9], оскільки тигр є іноземцем, а саме російським тигром, про що сам каже в репліці “*Look at me... Russian cat <...> diss a knife at anybody*” / «*Я масковський кот, я завжди злий*». Це підтверджується також його російським акцентом в оригінальному аудіоряді. Щоб відтворити мовний портрет циркового тигра в кіноперекладі, а саме його іншомовний акцент, перекладач використав трансформацію компенсації, широко застосовуючи росіянізми в кіноперекладі англійських реплік українською.

Наприклад, у репліці “*What is sharply dressed little birdy talking about?*” [8] / «*Що ця модно вдягнена птічка каже мені?*» [9] англійський іменник *birdy*, що має словниковий відповідник *пташка*, відтворено за допомогою росіянізму *птічка*, що вважаємо неадекватним, адже можна було підібрати українські стилістично забарвлені еквіваленти на кшталт *пташечка, пташина*.

В іншій репліці тигра “*Where are you coming from?*” [8] / «*Звідки це ви нарісавались?*» [9] дієслово *to come from*, яке має словникове значення *прибули, приїхали*, перекладене російським жаргонізмом *нарісавались*.

У наступній репліці тигра “*Bah, I do not trust this lion*” [8] / «*Я не доверяю цьому леву*» [9] використано росіянізм *доверяю* для перекладу англійського дієслова *trust*.

У ліпсінк-перекладі репліки “*Which one of you is leader?*” [8] / «*Хто із вас здесь лідер?*» [9] перекладач використав трансформацію додавання росіянізму *здесь*, щоб передати іншомовний акцент російського тигра, що вважаємо неприйнятним. Можливими варіантами кіноперекладу англійської репліки вважаємо «*Хто з вас керманіч / бос/ головний / ватажок?*».

Із наведених вище прикладів можна побачити, що в англійських репліках іншомовний акцент тигра відтворений не за допомогою вербальних засобів, наприклад, жаргонізмів, сленгізмів і т. п., а за допомогою невербальних засобів, тобто завдяки фонетичним особливостям вимови актора озвучування, що, на нашу думку, варто було зробити і в українському аудіоряді акторові дубляжу. Проте в українському кіноперекладі перекладач широко використав вербальні засоби для передачі іншомовного акценту анімаційного персонажа, а саме росіянізми, що ми вважаємо неадекватним у цілому, адже росіянізми сприяли створенню гумористичного ефекту, проте порушили освітню функцію анімаційного фільму й спотворили мовний портрет анімаційного персонажа.

Яскравим прикладом спотворення мовного портрета анімаційного персонажа за допомогою росіянізмів є миша з анімаційного фільму «*Змивайся*» в кіноперекладі О. Негребецького [12; 13].

О. Борисова зазначає: «Художній образ розкривається за умови його розгляду в єдності екстралінгвальної природи та власне лінгвального складника» [1, с. 6]. На екрані миша зображена в брудному, пом’ятому одязі, вона незачесана, із необрізаними нігтями.

Можливо, саме візуальний образ миші змусив перекладача вдатися до практично стовідсоткового використання прийому компенсації в доборі ліпсінк-відповідників миші задля створення певного гумористичного ефекту.

Так, у кіноперекладі репліки “*Heu*” [12] / «*Здрасте*» [13] використано росіянізм «Здрасте», що вважаємо неприйнятним, оскільки такий ліпсінк-переклад спотворює мовний портрет персонажа та є неприпустимим з огляду на цільову аудиторію. Адекватним кіноперекладом репліки вважаємо переклад за допомогою транскодування вхідної репліки, тобто необхідно було перекласти її українським просторіччям «*гей*».

В іншій репліці “*Have you got a TV?*” [12] / «*Телевізор є?*» [13] О. Негребецький не виправдано компенсував емоційно нейтральне слово *TV* росіянізмом *телевізор*.

Миша є другорядним персонажем анімаційного фільму, у неї небагато реплік, росіянізми в репліках миші сприяють створенню гумористичного ефекту, але використання росіянізмів у кіноперекладі реплік миші призводить не лише до певного спотворення мовного портрета анімаційного персонажа, але й до порушення освітньої та виховної функцій анімаційного фільму, адже діти, переглядаючи анімаційний фільм, запам'ятовують росіянізми і їм уживають їх у повсякденному спілкуванні, що, на нашу думку, неприпустимо.

Висновки з проведеного дослідження. Із наведеного вище можна зробити висновки, що використання росіянізмів як лінгвального засобу відтворення мовного портрета анімаційного персонажа в кіноперекладі англomовних анімаційних фільмів, на нашу думку, є неприйнятним, оскільки анімаційний фільм є освітнім, соціологічним та ідеологічним інструментом виховання дитини, у той час як використання росіянізмів призводить не лише до певного спотворення мовного портрета анімаційного персонажа, але й до порушення освітньої та виховної функцій анімаційного фільму. Оскільки діти внаслідок вікових особливостей усе сприймають буквально, то використання росіянізмів у кіноперекладі формує в дітей хибну думку про те, що росіянізми – це загальноживані слова української мови, які прийнято вживати

в повсякденному спілкуванні. Відтворення іншомовного акценту анімаційного персонажа в кіноперекладі вважаємо доцільним не за допомогою лінгвальних засобів, наприклад, росіянізмів, а за допомогою екстралінгвальних засобів, наприклад, специфічної вимови акторів дубляжу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борисова Е. Художественный образ в английской литературе XX века: типология – лингвопозитика – перевод: автореф. дисс. ... докт. филол. наук: 10.02.04, 10.02.20. Самара, 2010. 50 с.
2. Комовская Е. Речевой портрет как средство характеристики эпохи и как одна из составляющих идиостиля писателя (на примере повести «Очарованный странник» Н.С. Лескова). Филологические науки. Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, 2008. № 2 (2). С. 58–60.
3. Крисало О. Лінгвокультурні особливості перекладу збірки англomовного дитячого фольклору «Nurseryrhymes» російською й українською мовами. Вісник ЛНУ ім. Тараса Шевченка. 2013. №14 (273). Ч. III. С. 57–63.
4. Кулікова А., Тичинська Т. Прийоми перекладу власних назв при дублюванні мультфільмів. Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка. 2011. № 16 (227). Ч. I. С. 50–55.
5. Сітцева М. Психологічні особливості мультфільмів для дітей. Вісник Інституту розвитку дитини: зб. наук. праць. Серія: Філософія, педагогіка, психологія. 2012. Вип. 23. С. 155–158.
6. Хусид А. Особенности декодирования разными социальными группами смыслов, транслируемых средствами массовой коммуникации (на материале мультсериалов): автореф. дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.05. М., 2011. 19 с.
7. Hassan A. Cartoon Network and its Impact on Behavior of School Going Children: A Case Study of Bahawalpur. International Journal of Management, Economics and Social Sciences. 2013. Vol. 2 (1). P. 6–11.
8. «Madagascar 3: Europe's Most Wanted». DreamWorks Animation, the USA, 2012.
9. «Мадагаскар 3: Їх шукають по всій Європі». Переклад професійний, дубльований студією LeDoyenStudio, версія у форматі DVD video, що є в торгівельному обігу.
10. «Rise of the Guardians». DreamWorks Animation, the USA, 2013.
11. «Вартові легенд». Переклад професійний, дубльований студією LeDoyenStudio, версія у форматі DVD video, що є в торгівельному обігу.
12. «Flushed Away». DreamWorks Animation, the USA, 2006.
13. «Змивайся». Переклад професійний, дубльований студією Pteroduction, версія у форматі DVD video, що є в торгівельному обігу.